

## Vabaühenduste Fond

### STIPENDIUMI KASUTAMISE LÕPPARUANNE

<b>1. Stipendiumi saaja</b> SA Eesti Agarenska Fond	<b>2. Toetuslepingu number:</b> E13-22.02-01-04-05
<b>3. Projekti nimetus:</b> Võitle võimekuse nimel!	
<b>4. Aruandeperiood:</b> 01.04.2013 – 28.02.2015	<b>5. Projektijuht, kontakt:</b> Krislin Padjus tel 53831084
<b>6. Kirjeldage projekti tulemusi. Kas ja kuidas aitas projekt soovitud eesmärgi saavutada?</b>	
<p>Eesti Agrenska Fondi projekti „Võitle võimekuse nimel!“ tulemusena toodi kokku mitmed erivajadusega inimestega tegelevad organisatsioonid, kes juba panustavad erivajadusega inimeste tööhõive korraldamisse ja lisaks ka neid organisatsioone, kes on vaikselt alustamas ja kes pole veel laiemat kõlapinda saanud. Oleme tihedalt koostööd teinud juba varasemalt MTÜga Iseseisev Elu. MTÜ Iseseisev Elu on olnud varasemates projektides meie partner ning meie organisatsioonide eesmärgid puudega inimeste tööhõivesse ja töötamise toetamise edendamisse on olnud sarnased.</p> <p>Projektipartneriteks olid veel Kammeri Kool, Põlvamaa Puuetega Inimeste koda, Tartumaa Omavalitsuste Liit ja Norrast ASVO Nøtterøy. Koostööpartnerite seas on juba töötavaid töökeskuseid, töökeskust rajada sooviv asutus ning kohalike omavalitsuste esindaja, läbi kelle on võimalik mõjutada poliitikat. Üheks projekti eesmärgiks oli tekitada ühiskonnas diskussiooni ning tekitada kodanikuühiskonna organisatsioonides rohkem julgust alustada läbirääkimisi erinevate osapooltega rohkemate tööharjutuskeskuste rajamiseks kogu Eestis. Läbi mitme projekti koostöökohtumise MTÜ-de, erivajadusega noorte koolide, kohalike omavalitsuste esindajate, erivajadusega noorte võrgustikuliikmete ja kuni Sotsiaalministeeriumi tasandini välja tutvustasime oma projekti ning levitasime teavet tööharjutuskeskuste olulisusest. Praeguseks on projekt ja selle eesmärgid omandanud veelgi olulisema tähenduse ühiskonnas, kuna alates aastast 2016 hakkab kehtima Eestis uus töövõimereform, millega suunatakse tööturule rohkem osalise töövõimega inimesi. Aga kindlasti ei ole kõik erivajadusega inimesed avatud tööturu kliendid ja see tähendab, et Eestis on vaja järgnevate aastate jooksul juurde toetatud tööharjutuskeskusi. Väga paljud asutused, kelleni jõudsime koostöökohtumiste käigus, on tööharjutuskeskuste olulisusest aru saanud ning püüdnud uute töökeskuste loomise poole.</p> <p>Koostöökohtumiste käigus olime nõuga abiks MTÜ-le Meiela, kes on asutatud juba aastal 2008, kuid saime oma kogemuse kaudu olla neile abiks, et juurutada uusi tööteenuseid just rehabilitatsiooniprogrammide</p>	

näol. Võrumaal, kus asub Meielale, tuli projekti mõtete ja ideedega kaasa Võru Maavalitsus. Üheks projekti eesmärgiks oli leida üles organisatsioone kogu Eestis, kes aitaksid mõjutada kohalikke omavalitsusi ja läbi selle tugevdada nende partnerite kui valvekoera rolli. Lisaks Meielale olime nõuga abiks veel MTÜle Pällo Noorte Töökodu ja seda tegelikult juba mõned aastad varem ja nüüd uuesti. Pällo Noorte Töökodu eestvedaja Annela Pällo esines ka projekti lõpuseminaril.

Projekti eesmärgiks oli kutsuda ellu 3-4 uut tööharjutuskeskust. Kammeri Kool oli meie projekti partner, kuid nemad said läbi projekti koostöökohtumiste, külastuste ja Norra partneri külastuse kõige rohkem infot, kuidas asutada Kammeri Kooli juurde töökeskus nendele noortele, kes veel koolis käivad, et juba kooli ja õpingute ajal juurutada töökultuuri, et noored teaksid, mis neid pärast kooli lõpetamist ees ootab. Läbi puuetega inimeste töötamisele pühendatud konverentsi „Kõik annavad oma panuse“ leidsime Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskooli direktori Enn Roosi, kelle eestvedajad olid mõelnud ammu oma kooli noortele väljundit pärast kooli lõpetamist. Konverentsil saadud info projekti kohta viis edasise suhtlemiseni ning õppekäiguni Vana-Vigala kooli, et saada täit ülevaadet aktiivsete eestvedajate plaanidest ning olla neile kasulik meie vastvalminud juhtnööride ja infopaketi. Tekkis ka idee, et tööharjutuskeskused võiksid olla kõikide lihtsustatud ja toimetuleku õppekavaga kutsekoolide juures. Aga siinkohal olekski koht kohalike omavalitsusega läbirääkimisteks, kes aitaksid vastavad tööharjutuskeskused luua. Vajadus õppimise ajal ja kohe pärast õppimist töötegevustega jätkata on oluline just seetõttu, et noorte oskused ja kogemused ei läheks kaduma. Seda vajadust oleme hinnanud mitmete aastate lõikes, kui Tartu Kroonuaia Kooli noored on käinud suvisel koolivaheajal Euroopa Sotsiaalfondi projektide käigus Tammistu tööharjutuskeskuses tööd harjutamas.

Meid leidis ise üles endise Vana-Antsla Kutsekooli õpetaja Helin Lihten, kelle sooviks on rajada endise kooli ruumidesse erivajadusega noortele elu- ja töökeskus. Tema mureks on ruumid ja sisustus, mis Vana-Antsla koolis juba olemas on ja kui sinna midagi uut ei teki, jäävad ruumid kasutamata ning maja müüakse maha. Kohtusime ning rääkisime Agrenska Fondi näitel, kuidas kaasasime Tartu valla oma Euroopa Sotsiaalfondi projekti „Tartu valla tööharjutuskeskus Tammistus“ aastaid tagasi ja kuidas valla tugi aitas meil tuua esimesed puudega ja pikalt kodus tegevuseta istunud täiskasvanud Tammistusse tööharjutustele. Jagasime teavet, milliseid teenuseid, millise rahastuse toel osutame ning suunasime aktiivselt otsima erinevaid meetmeid, mille abil oma tegevuseks rahastust taotleda.

Projektis spetsialistina osalenud Meelis Joost sai kontakti Tauno Toompuuga, kes on EELK Rakvere Kolmainu Koguduse õpetaja ja kelle sooviks on koguduse tühjalt seisvatesse ruumidesse rajada toetatud töötamise ja toetatud elamise keskust. Rakveres toimus ka meie projekti lõpuseminar, mille käigus tutvusime koguduse ruumidega ja kuulasime Tauno Toompuu plaane.

Projekti konverentsiga seoses kohtusid projekti partneri esindajad Pärnus töötamist võimaldava ettevõttega OÜ Solve et Coagula, kus pakutakse tööd vaimse tervise ja sõltuvusprobleemidega inimestele. Tegevuse vedaja Indrek Linnuste tutvustas tegevuse eesmärgi ning näita veel esialgu üsna arenguvajadustega tingimusi Vana-Posti tänaval. Norra partnerite soovitude kohaselt tegeleb ettevõtte turunduse ning oma materiaalse baasi täiendamisega. 2015.a. jaanuaris õnnestus ettevõtte juhil muudest rahastusallikatest külastada ASVO Nøtterøy keskust Norras, et kohapeal tutvuda, kuidas meie projekti partner on oma tiseritöökoja toimima pannud ning kuidas käib tootearendus.

Üheks väga oluliseks eesmärgiks seadsime koostöö jätkamise Norra partneriga. ASVO Nøtterøy on olnud Agrenska Fondi pikaajaline partner läbi mitme koostööprojekti ning oleme saanud palju teadmisi, avatud mõtlemist, paindlikku lähenemist ja võrdset suhtumist õppida. Meie projekti ja partnerluse eesmärgiks oli tõsta kogu ühiskonna arusaamist erivajadusega inimeste võimetest tööjõuna. Norra partneri roll oli siinkohal olla heaks näiteks, kuidas muuta asutuste ja ettevõtete suhtumist töökeskuste kaudu erivajadusega inimestesse kui tööjõudu. Olulised olid Norra partneri spetsialisti lähetused Eestisse, mille ajal sai külastatud erinevaid puuetega inimeste tööhõivesse panustavaid asutusi ja tutvustatud Norra süsteemi ja lähenemisi. Meie oma projektis osalevatele noortele avaldasid mõju ühised tööharjutusperioodid ning samuti ka meie spetsialistidele ja erivajadusega inimestega töötajatele. Meie spetsialistid tõid välja, et nad õppisid eelkõige partnerlusest suhtumist erivajadusega inimesse. Kasutame Eestis palju sõna „klient“ või „teenusesaaja“. Isegi, kui erivajadusega inimene töötab Eesti töökeskuses, siis jätkub tema kliendipõli, sest mingisugust toetatavat teenust saab ta edasi. Kuid Norra partneri roll oli meile õpetada suhtumist. Ühiste tööharjutusperioodide vältel oli vahel raske eristada, kes on spetsialist ja kes meie mõistes „klient“.

Korraldasime 5.-6. juunil 2014 rahvusvahelise konverentsi „Kõik annavad oma panuse“, mille eesmärgiks oli tuua kokku erivajadusega inimest ümbritsev võrgustik – kõik, kes peaksid andma oma panuse erivajadusega inimese tööellu. Kaasasime partnerid Norrast ja meie ühe asutaja Ågrenska Rootsist andmaks edasi oma kogemust puuetega inimeste tööle rakendamisel. Aruteludes keskenduti Norra ja Rootsi näidetele, kes on Eesti süsteemist tööhõive mõttes samme eespool. Norra partnerid andsid töövõimereformi valguses konverentsi kuulajatele natuke kindlustunnet, et iga muutus toob kindlasti kaasa ka positiivset. Heaoluühiskond ei sünni üleöö, vaid selle poole liikumisel tehakse kindlasti vigu, kuid neist õpitakse ja keskendutakse süsteemi parendamisele.

Kaasasime projektitegevusega erivajadusega inimesi oma tegevustesse. Paralleelselt muude projektitegevustega juurutasime uusi teenuseid Tammistu tööharjutuskeskuses. Eesti Töötukassal on tööharjutuse teenus, mida osutatakse hankekorras. Tavaliselt on mõeldud tööharjutus teenus

normintellektiga inimesele, kes on pikaajaliselt olnud tööturult väljas. Viisime koostöös Tartu Kaunase Kodu ja Eesti Töötukassaga tööharjutuse teenuse uuele tasemele ning piloteerisime tööharjutus teenust intellektipuudega noortele. Projekt aitas aktiviseerida intellektipuudega Tartu Kaunase Kodu noori, kes olid ilma töötegevuseta. Tööharjutus koosnes karjääriõppest lihtsustatud variandis ja praktilistest tööharjutustest Tammistu mõisa ruumides ja pargis. Tööharjutus kestis kokku kuus kuud ning läbivalt osales 10 noort. Praegu käivad uued koostöökõnelused Eesti Töötukassa Tartumaa osakonnaga, et oleks võimalik viia läbi uus tööharjutus. Samuti on huvi sarnase tööharjutusega intellektipuudega inimestele üles näidanud Põlva Roosi Kooli juurde rajatud MTÜ-l ning samuti on ettevalmistusel psüühikahäiretega inimeste tööharjutusgrupp. Tööharjutuse teenuse laiendamiseks oleme andnud meie reaalse tõe oma projektiga. Saime tööharjutuse korraldamise ja teenuse arendamise eest Eesti Töötukassa 2013 aasta parima partneri tiitli. Lisaks tööharjutusele saime juurutada tööharjutusprogrammi programmipõhise rehabilitatsiooniteenusena. Hetkel on Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus koondamas üle Eesti läbi viidavaid rehabilitatsiooniprogramme ning Agrenska Fondi tööharjutusprogramm on Astangu lehel esindatud.

Koostöö Eesti Töötukassaga jätkub Töömessi korraldamise raames. Projekti eesmärgiks oli välja töötada lahendused, kuidas koheselt peale haridustee lõppemist haarata erivajadusega noor tegevusse, et noor ei jääks tegevusetult koju istuma. Projekti raames tekkinud mõte korraldada üks infopäev erivajadusega noortele koolilõpetajatele leiab aset Eesti Töötukassa Töömessi raames viiendal mail käesoleval aastal. Mõttest, et erivajadusega noorele koolilõpetajale võiks toimuda infopäev sarnaselt tavanoorele mõeldud Teeviidale ja Intellektikale, saab reaalsus. Viiendal mail koguneb Dorpati konverentsikeskusesse lisaks tavapärasele töömessi külastajale ka erivajadusega noor koolilõpetaja. Koostatud on eraldi päevakava spetsiaalselt noorte huvidest lähtuvalt ning proovitakse anda kompaktne informatsioon nii õppimis-, töötamis- kui ka töökeskuste võimalustest. Teema on äärmiselt aktuaalne 2016ndal aastal jõustuva töövõimereformi valguses. Lisaks on läbi Eesti Töötukassa antud teave Tartu Linnavalitsusele töökeskuste suurenenud vajadusest.

Projekti eesmärgiks oli kaardistada seadusandlus ja töötada välja tööharjutuskeskuste rajamise juhtnõõrid ning infopakett. Töötamise seadusandlus on Eestis seoses töövõimereformiga hetkel väga suures muutumises, kuid positiivseks arenguks tuleb lugeda paradigma muutust, kus iga keskus, mis on osalenud projektis või saanud uut infot „Võitle võimekuse nimel!“ tegevuste läbi, on töövõimereformi valguses täna suurema väärtusega kui varasemalt, sest kogu puuetega inimeste töötamise teema on tõstetud uude valgusesse. Oluliseks tõeüks uutele töökeskustele on keskuse loomise jaoks vajalike eeltingimuste dokumentidepakett ning nimekiri juba täna Eestis tegutsevatest tööharjutuskeskustest ning erihooldekannet pakkuvatest asutustest, kus pakutakse töötamise toetamise teenust. Selle nimekirja alusel

on täiendavalt võimalik argumenteerida, et valdade liitmise ning Eesti Töötukassa uute meetmete (s.h. Euroopa Sotisaalfondist toetatavate meetmete) abil on võimalik täna paljuski kodanikualgatuse korras tegutsevaid asutusi toetada ning tugevdada, samuti viies nendes asutuses toodetavad tooted ning pakutavad teenused uuele, palju professionaalsemale tasemele.

Projekt on aidanud oluliselt kaasa mõttemaailma muutmisele – et ka kaitstud töötamine on vajalik, et puudega noore täiskasvanu jätmine ilma rakenduseeta, kui ta on lõpetanud haridustee, on ohtlik ning riigi ressursi raiskav – kuna omandatud oskused kaovad väga kiiresti. Kõigi projekti partnerite, koostöös osalenute ning eelkõige Norra partneri „hands-on“ suhtumine sellesse koostöösse on aidanud tõhusalt selgitada vajadust muuta töökeskuste tegevus efektiivsemaks. Projekt on tugevdanud Norra-Eesti koostööd töötamise toetamise valdkonnas – projekti tihedatele kontaktidele toetudes korraldas Eesti Puuetega Inimeste Fond k.a. jaanuaris õppereisi Norrassa, kus kohtuti kohaliku Töö –ja heaoludirektoraadiga (NAV - mis on meie Töötukassaga analoogilist missioon täitev organisatsioon) ning saadi väga põhjalik ülevaade Norras kehtivatest aktiivsetest tööturumeetmetest – mida kasutatakse ära töövõimereformi edukaks elluviimiseks Eestis.

#### 7. Kas projekti tulemusena (märkige igasse sobivasse kasti rist):

võeti kasutusele seni proovimata tegevusmodel(id)	X	huvikaitse tulemusena muudeti või parandati seadust, poliitikat või tavasid		võeti kasutusele uued sissetulekuallikad	
paranes kodanike informeeritus oma õigustest ja selle kaitsmise võimalustest		viidi läbi mõjuanalüüs, monitoring, vms poliitikakujundamises osalemise toetamiseks		kaasati esmakordseid vabatahtlikke	X
Julgustati vähem kaasatud gruppe aktiivsemalt osalema	X	Huvikaitse seati üheks ühingu strateegilistest eesmärkidest ning selle kvaliteet paranes		paranes laste- ja noorsootöö valdkonna ühenduste võimekus	
kujunesid koostöösuhed eesti- ja vene keelsete vabaühenduste vahel		loodi uus vabaühenduste võrgustik/koalitsioon/ platvorm		paranes vähemusrahvuste ühingute tegevusvõimekus	
kultuuridevaheline dialoog muutus mitmekesisemaks		poliitikakujundamine sai läbipaistvamaks		Ühendused osalesid mentorlusprogrammis	
inimõiguste eest seismine seati üheks ühingu strateegilistest eesmärkidest		Projekt aitas kaasa diskrimineerimise, ksenofoobia ja vihakõne leviku vähendamisele		Projekti kaasati oma liikmeid, sihtgrupi esindajaid ja teisi asjaosalisi	x
Projekt järgis soolise võrdõiguslikkuse põhimõtteid	x	Projekt järgis jätkusuutliku arengu põhimõtteid (nii sotsiaalses, majanduslikus kui keskkonna võtmes)		Projekt lähtus hea valitsemise põhimõtetest	x

**Kirjeldage iga märgitud tulemust detailsemalt ja põhjalikumalt, nimetades konkreetseid tulemusi (NB! tuua välja arvulised näitajad ja muud indikaatorid)**

Võeti kasutusele seni kasutamata tegevusmudel – esimest korda osutati koostöös Eesti Töötukassaga tööharjutust intellektipuudega 18-26aastastele noortele AS Hoolekandeteenused Tartu Kaunase Kodu noortele. Tööharjutuse lõpetas üheksa noort, kellest osa on praeguseks hetkeks avatud tööturul ning osa noori käib endiselt Tammistus tööharjutustel.

Julgustati vähem kaasatud grupe aktiivsemalt osalema. Raske intellektipuudega noored on tihtipeale vähemkaasatud grupp. Mitmed Tartu linnas tegutsevad erihoolekandeteenuse osutajad kaasavad psüühikahäirega inimesi ning kergema intellektipuudega inimesi, kuid Tammistu tööharjutuskeskuses on oodatud ka sügavama puudega noored ja täiskasvanud, kellele oleme valmis toetatud ja kaitstud tööteenuseid pakkuma.

Soolise võrdõiguslikkuse seisukohast on tähtis koostöö Norra partneriga. Kui Eestis on töötamise toetamise pakujate ringis eelkõige naised, siis Norras on sooline segregatsioon väiksem, mis omakorda annab positiivse sõnumi Eesti töökeskustele – et meeste kaasamine sellisesse tegevusse on teretulnud ning mõlemal sool on midagi olulist pakkuda puuetega inimeste tööhõive arendamisse.

Kaasati esmakordseid vabatahtlikke. Projekti panustasid vabatahtliku tööga Tiina Sakk, Jaanus Urb, Vilma Raig ja Tiina Kanter, kes osalesid esimest korda vabatahtlikena Eesti Agrenska Fondi tegevustes. Vabatahtlikud aitasid üleval hoida projekti kodulehte ning seda uuendada ning lisasid uut infot Agrenska Fondi fännilehele Facebookis. Vabatahtlike abiga korraldasime konverentsi ning seminare.

Projekti kaasati oma asutuse liikmeid, sihtgrupi esindajaid ja teisi asjaosalisi. Projekti oli kaasatud neli puuetega inimeste valdkonnas tegutsevat asutust-organisatsiooni, kes osalesid projektis partneritena. Seitsmele uuele töökeskuse algatusele anti infot ning kaasati projekti tegevustesse. Sihtgrupi esindajaid kaasati projekti tegevustesse läbi Eesti Töötukassa teenuste, rehabilitatsiooniprogrammide ja erihoolekandeteenuste. Vüf projekti ajal osales Tammistu tööharjutustel kõigi projekti töökuude jooksul igakuiselt keskmiselt 8-14 noort. Norra-Eesti ühistel tööharjutusperioodidel osales kokku 43 inimest. Läbi külastuste SA Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskusesse, MTÜsse Iseseisev Elu, MTÜsse Meiela, Võru Järve Kooli, Tartu Kroonuaia Kooli, Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskooli, Maarja Külla ja Tartu Kutsehariduskeskusesse said infot projekti kohta veel vähemalt 400 inimest, kes on seotud erivajadusega noortega kas läbi õpi- või toetavate tegevuste. Projektijuht osales Räpina Aianduskooli lõpuklassi arenguevestlustel, mille kaudu oli võimalik pärast projekti lõppu (märtsi alguses) informeerida lõpetajaid

ning nende vanemaid. Projekti seminaridel ja konverentsil osales kokku 230 inimest, kes omakorda viisid info edasi oma asutustesse, koduvaldadesse ja omavalitsustesse, organisatsioonidesse, koolidesse, lapsevanemate võrgustikku.

Hea valitsemise seisukohast on projekti töö kooli lõpetanud noorte suunamisel ja kohese rakendamise propageerimisel väga tähtis – sest niimoodi hoitakse kokku ressursse omandatud oskuste säilitamisel. Omandatud oskuste kaotamine oleks väga suur ressursi raiskamine. Projekti tegevus on aidanud kaasa säästva arengu, hea valitsemise ja soolise võrdõiguse edendamisele. Säästva arengu seisukohalt on tähtis, et ressursse – inimressurssi aga ka muid ressursse kasutatakse heaperemehelikult. Pakkudes inimestele tegutsemiskeskonda ja tegevusvõimalusi, kui alternatiiviks oleks kodus mitteaktiivse olemine, pakub säästva arengu seisukohalt häid väljavaateid. Samuti on töökeskustes valmistatavate toodete tooraine puhul sageli tegemist materjalidega, mis võivad vastasel juhul sattuda prügi hulka.

Sisse on viidud töötingimused Tammistu tööharjutuskeskuses, kus säilitatakse turvaliselt projekti materjale, üldiselt puuetega inimeste tööhõive jaoks olulist infot ning kus on kaardistatud kõik töökeskused Eestis. Tagatud on info hankimise ja edastamise võimalused.

#### **8. Kuidas on tagatud läbiviidud tegevuste ja tulemuste jätkusuutlikkus?**

Tammistu tööharjutuskeskuse töö ja erivajadusega noorte kaasamine on jätkusuutlik, kuna tegevused jätkuvad rehabilitatsiooniteenuste ja erihoolekandeteenuste toel. Tammistu mõisa peahoone valmib käesoleval suvel, mis toob kaasa rohkemate ruumide kasutuselevõtmise ning võimaluse teenuste tegevuslubade mahtu suurendada. Kindlasti saab Agrenska Fond olema Eesti Töötukassa koostööpartner, kui 2016ndal aastal jõustub töövõimereform ning tööharjutuskeskuseid on järjest enam vaja. Kui Eesti Töötukassa Töömessi raames korraldatud puuetega noorte infopäev on suure külastatavusega, siis suure tõenäosusega korraldatakse taoline üritus eraldiseisva üritusena järgmisel aastal üle Eestilise infopäevana. Mis viitab sellele, et oleme oma projektiga andnud väga suure panuse puuetega noori toetava infopäeva loomisesse.

Koostööpartneritelt, projektipartneritelt, noorte võrgustikuliikmetelt ja konverentsil-seminaril osalejatelt oleme saanud tagasisidet, et projekt toimus väga õigel ajal ning tõmbas tähelepanu väga olulisele teemale, mis puudutab rohkemate töökeskuste loomist ning töökeskuste võrgustiku arengut Eestis.

Norra projektipartneritega oleme teinud koostööd läbi mitme puuetega inimeste töötamisele keskenduva projekti ning saavutatud on väga head sidemed. Jätkame koostööd ASVO Nøtterøyga ning leiame edaspidi võimalusi osaleda koos projektides.

### **9. Kas ja kuidas on projekt aidanud kaasa organisatsiooni tegutsemisvõimekuse kasvule?**

Läbiviidud projekt on toonud lisaks meediatähelepanule võimaluse aktiivselt kaasa rääkida rehabilitatsiooniprogrammide juurutamisel töökeskustes. Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskusega on käivitunud väga tihe koostöö nii tööharjutusprogrammide kui ka pereõppeprogrammide arendamisel. Tänu projektile lisandus programmipõhise rehabilitatsiooniteenuse järjekorda uusi erivajadusega täiskasvanuid ja samuti lisandus erihoolekandeteenusele (töötamise toetamise teenus ja igapäevaelu toetamise teenus) uusi täiskasvanuid. Kliendiarvu suurenemise tõttu pidime taotlema juurde suuremat rehabilitatsiooniteenuse eelarvet ning erihoolekandeteenuse tegevuslubade mahtu soovime suurendada. Kliendiarvude suurendamisega kaasneb uute töötajate värbamine meeskonda, mis omakorda mõjutab tegutsemisvõimekuse kasvu.

Oleme käinud sotsiaalministri jutul (siis, kui Taavi Rõivas oli veel sotsiaalminister aastal 2013) ning tema kokku kutsutud ümarlaual, kus oli võimalik rääkida ja tutvustada VÜF projekti ning sellega seotud eesmärged tööharjutuskeskuste arendamisel. Minister Rõivas on külastanud ka Tammistu tööharjutuskeskust ning tutvunud meie noortega ja saanud ülevaate töökeskuste olulisusest. Taavi Rõivas oli sotsiaalministrina töövõimereformi eestkõneleja ning saime selgitada talle töökeskuste vajadust töövõimereformi läbiviimise ajal. Samuti oleme Sotsiaalministeeriumi peaspetsialistidele tutvustanud antud projekti käigus arendamist leidnud tegevusi erinevate puuetega laste ja noorte sotsiaalteenuste ümarlaudade käigus.

2014.a. 8. juulil külastas Tammistu keskust Sotsiaalkaitse minister Helmen Kütt. Kohtumisel lepidi kokku, et puuetega inimeste töötamise teemasid ning muid tähtsaid puuetega noorte, s.h. hoolduskoormusega inimeste toimetuleku teemasid arutatakse koos mõlema ministriga, Sotsiaalhoolekande ning Töö- ja Terviseministriga. Nimetatud kohtumine leidis aset 4. septembril 2014.a.

Projektiga seotud üritused (avaseminar, konverents, lõpuseminar ja koostöökohtumised) laiendasid koostööpartnerite võrgustikku. Rohkem erivajadusega inimestega tegelevaid asutusi teavad meie olemasolust ning mitmeid asutusi nõustati projekti käigus puuetega inimeste tööhõive valdkonnas.

### **10. Millist mõju on projekti läbiviimine avaldanud (võib tulevikus avaldada) Eesti kodanikuühiskonna üldisemale arengule? Demokraatlike väärtuste, inimõiguste edendamisele?**

Kindlasti on projekt mõju avaldanud ja esile toonud ühiskondlikul tasandil puuetega inimeste töötamise teemad ning suhtumise erivajadustega inimestesse kui väärtuslikku tööjõudu. Igal inimesel on õigus tööle ning erivajadusega inimene ei ole selles suhtes mingisugune erand. Tänu koostööle Norra partneriga



usume, et laienesid arusaamad sotsiaalsest ettevõtlusest.

**11. Milliste lisandväärtuste (säästev areng, hea valitsemine, sooline võrdõiguslikkus) edendamisele on projekt kaasa aidanud?**

Projekti tegevus on aidanud kaasa säästva arengu, hea valisemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamisele. Säästva arengu seisukohalt on tähtis, et ressursse – inimressurssi aga ka muid ressursse kasutatakse heaperemehelikult. Pakkudes inimestele tegutsemiskeskonda ja tegevusvõimalusi, kui alternatiiviks oleks kodus mitteaktiivsena olemine, pakub säästva arengu seisukohalt häid väljavaateid. Samuti on töökeskustes valdmistatavate toodete tooraine puhul sageli tegemist materjalidega, mis võivad vastasel juhul sattuda prügi hulka.

Hea valitsemise seisukohast on projekti töö kooli lõpetanud noorte suunamisel ja kohese rakendamise propageerimisel väga tähtis – sest niimoodi hoitakse kokku ressursse omandatud oskuste säilitamisel. Omandatud oskuste kaotsimine oleks väga suur ressursi raiskamine.

Soolise võrdõiguslikkuse seisukohast on tähtis koostöö Norra partneriga. Kui Eestis on töötamise toetamise pakujate ringis eelkõige naised, siis Norras on sooline segregatsioon väiksem, mis omakorda annab positiivse sõnumi Eesti töökeskustele – et meeste kaasamine sellisesse tegevusse on teretulnud ning mõlemal sool on midagi olulist pakkuda puuetega inimeste tööhõive arendamisse.

**12. Milliste organisatsioonidega tegite projekti elluviimisel koostööd? Andke hinnangut koostöö tulemuslikkusele.**

Projekti vältel tegime koostööd järgmiste organisatsioonidega: MTÜ Meiola, Võru Järve Kool, SA Maarja Küla, SA Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskus, MTÜ Tartu Maarja Tugikeskus, Tartu Kroonuaia Kool, Eesti Puuetega Inimeste Koda, AS Hoolekandeteenused Tartu Kaunase Kodu, EELK Rakvere Kolmainu Kogudus, AS Hoolekandeteenused Väana-Viti Kodu, Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool, Tartu Kutsehariduskeskus, MTÜ Pällo Noorte Töökodu, OÜ Solve et Coagula, Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet, Eesti Töötukassa, Rootsi Ågrenska keskus, Tartu vald, Ida-Virumaa Puuetega Inimeste Koda.

Sellised asutused nagu MTÜ Meiola, Kammeri Kool, MTÜ Pällo Noorte Töökodu, Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool, Rakvere Kolmainu Kogudus, Vana-Antsla kutsekooli järglased ning OÜ Solve et Coagula said projekti käigus informatsiooni töökeskuste rajamise, tööteenuste arendamise ning rahastamise kohta. Aktiivne suhtlemine ja infovahetus jätkub kindlasti ka pärast projekti.

Eesti Töötukassaga on üles ehitatud aastatepikkune koostöö läbi tööparktika, vabatahtliku töö teenuse ning tugiisikuga töötamise teenuse. Projekti käigus lisandus uus teenus, milleks on intellektipuudega inimestele mõeldud tööharjutuse teenus. Praeguseks on juba sõlmitud kokkuleppeid, et käesoleval aastal

alustab Tammistu tööharjutuskeskuses järgmine tööharjutuse grupp. Ettevalmistused tööharjutuse toimumiseks käivad. Samuti toimib koostöö Eesti Töötukassa Töömessi (5. mai 2015) korraldamisel.

Sotsiaalministeerium ning kohtumised sotsiaalkaitseministri Helmen Küti ning tervise- ja tööministri Urmas Kruusega on viinud nii kaugele, et Tammistu mõisa peahoone rekonstrueerimine viiakse lõpuni 2015 aasta augustikuus. Toimunud ümarlauad ning individuaalsed kohtumised mõlema ministriga on olnud edukad ning osaliselt käesoleva VÜF projekti tegevustele oleme saanud rohkem tähelepanu ning suutnud veenda riigi tasandit, et meie toetavate tegevuste jätkamiseks nii erivajadusega lastega, noortega, nende peredega kui ka erivajadusega täiskasvanutega, on oluline ehitada lõplikult valmis Tammistu mõisa peahoone.

### **13. Kui projekt viidi ellu partnerluses doonorriigi organisatsiooniga, hinnake lühidalt mida partnerlusest võitsite ja milliseid raskusi koostöösuhtes kogesite?**

Projekt viidi läbi koostöös Norra partneri ASVO Nøtterøya. Partnerlusega kaasnesid visiidid Norrasse, mille käigus külastasime erinevaid Norra puuetega inimeste töökeskuseid ning saime uusi teadmisi sotsiaalse ettevõtluse kohta, mis Eestis hakkab samuti laiemat kõlapinda leidma.

Leidsime endale veel teisegi projektipartneri Oslofjord Vesti Norrast VÜF lisaprojekti raames. Partnerid olid kiired kaasamõtledjad ning saime nad esinema konverentsile „Kõik annavad oma panuse“. Tänu Norra partnerite kogemusele juurdus veelgi enam teadmine, et enne puudega inimese avatud tööturule või kaitstud tööle aitamist on vaja läbi viia põhjalik hindamine, milleks inimene võimeline ja suuteline on. Eestis viiakse nüüd juba mitmendat aastat läbi HAMET testi, mis aitab mõõta erivajadusega inimeste erinevaid võimeid.

Õppida on norrakatelt seoses töövõimereformiga, mis Norras on läbi viidud juba aastaid tagasi. Kui meil Eestis on hetkel peamiselt probleeme sellega, et kuidas uuest aastast mõjutada tööandjaid puudega inimesi tööle võtma, siis Norras aitab kohalik töötukassa tööandjat puuetega inimestele palga maksmisel. Norra visiidil oli kaasas Eesti Töötukassa Tartumaa osakonna esindaja Jane Väli, kes kohaliku olukorraga tutvus ning uue teadmise endaga töötukassasse viis.

Erilisi raskusi välja tuua ei oska. Koostöö mõlema Norra partneriga sujus hästi. Infovahetus toimis ning norrakad püüdsid alati projekti üritustel kohal olla ja kaasa rääkida. Natuke raskusi oli ehk sellega, et meil ei olnud projekti kuludesse sisse kirjutatud tõlgi teenust, seega pidi meie spetsialist Meelis Joost ise olema norrakatega kohtumisel tõlgi rollis. Kuid see ei seganud koostööd ning projekti tulemusi asjaolu ei

mõjutanud.

**14. Kuidas olete teavitanud avalikkust EMP toetustest oma projekti elluviimisel? Lisage viited teavitustegevustele ning meediakajastustele, mis ei ole vahearuannetes välja toodud.**

Kõik suuremad üritused, seminarid ja konverents on olnud koos logodega ja finantseerimisinfoga kajastatud meie kodulehel ning Facebooki fännilehel. Oleme jõudnud kohalikku ajalehte „Tartu Postimees“, Eesti Puuetega Inimeste Koja ajakirja „Sinuga“, AEFi uudiskirja, Norra kohalikku ajalehte ja raadiouudistesse ning Pere Raadiosse. Viimasel aruandeperioodil ei lisandunud muid meediakajastusi peale AEFi uudiskirja, mis ilmus 2. märtsil 2015 - <http://oef.org.ee/paevakajaline/uudiskirjad/> ja Eesti Puuetega Inimeste Koja lehel ilmus samuti kutse lõpuseminarile - <http://www.epikoda.ee/puuetega-inimesed-vajavad-oiguste-kaitsel-tuge/>. Lõpuseminari fotosid saab vaadata siit –

<https://picasaweb.google.com/110750228203757085270/VUFLopuseminar?noredirect=1>

Kõik projektiinfo ja tegevused on ülevahtlikult kajastatud siin - <http://www.agrenska.ee/teenused/projektid/voitle-voimekuse-nimel-vuf-2013/>

ja Facebooki fännilehel - <https://www.facebook.com/EestiAgrenskaFond>

**15. Short summary of project results – Projekti tulemuste kokkuvõte inglise keeles (max 1000 tm)**

**What was the objective and outcome, and to what extent was it reached? What was the impact and how will the results be sustained? How were the beneficiaries involved? What was the main benefit?**

The project brought together organisations who are interested or already involved to contribute for solving the employment of young people with special needs – to avoid that a significant group of population otherwise will be cut off from contributing to the society. As a result of activities, the knowledge and courage of civil society organisations to successfully negotiate over creation of work-centres for the target group, increased. The project mapped the legislation, elaborated guidelines for creating work-centres and put together an information package for current work-centre offers across the country, ran piloting of services suitable for work-centres (work exercise, work exercise programmes through rehabilitation service), secured future information dissemination. In co-operation with Norwegian and Estonian partners, new civil society stakeholders were brought together into development of the field and new work-centre initiatives were brought up. Through new piloted services the sustainability will be ensured. The co-operation with the Ministry of Social Affairs has been successful – the main manor house in Tammistu will be fully restored and it will reach full capacity so several supported services for adults with disabilities will be accommodated there.

**16. Project partnerships results – Hinnang koostööle partneritega inglise keeles.**

Täidetakse igale partnerile eraldi (max 1000 tm iga partneri kohta).

**What was the project partner's technical/professional contribution to the project? How partnership helped to achieve the project outcomes? What has the partnership achieved towards strengthened bilateral relations?**

The Norwegian partner ASVO Nøtterøy was a good example for Estonian project partners because they have a lot of experience in the field of working with people with disability and helping them to the labour market or supported work centre. The Norwegian partners were involved as project experts. They helped us to map the legislation, were involved in creation of guidelines for starting work centres and helped us to put together the information package for starting centres. The Norwegians attended all the seminars and conference and added special value with their good examples. They helped to make some changes how people and employers see people with special needs.

NGO Independent Living has been our partner in several projects. They have experience in the field of rehabilitation and special care services for many years. NGO-s contribution to the project was in mapping the legislation and they as well were involved in creation of guidelines and information package for starting centres. NGO helped us to carry through the joint work exercise weeks with Norwegian partner and their people with special needs who attended the work exercise in year 2013 and 2014.

Kammeri School was in the project as a school who wanted information from the project on how to create a work centre for the pupils. In frames of the co-operation prerequisites for creating a centre were mapped and the project provided a positive impulse for proceeding with the idea. Also first-hand experience from how the Norwegian partner is functioning in Norway, has been of great importance for promoting the creation of work centre at Kammeri.

The Board of Disabled People in Põlva County was strongly contributing to explaining and demonstrating for the project and for the Norwegian partner how a work-centre can function in a rural environment, without major town in vicinity or with a considerable population as its service area.

Tartu County Association of Municipalities has contributed with high-level political participation from its membership to discussions around the topic of employment for people with disabilities. Mayor of Haaslava municipality was participating in the seminar held in Norway and Tartu County Governor was present at the project conference, promoting the development of employment for people with disabilities, in particular young people just leaving schools.

**17. Aruandele tuleb lisada finantsaruanne, mis sisaldab:**

- vormikohast kuludokumentide loendit;
- projektikonto väljavõtet;
- projekti raames soetatud materiaalse varade nimekirja.

**Aruande koostanud: Krislin Padjus**

**Nimi**

**Allkiri**

**Kuupäev 06.04.2015**